716

ub Infantil
cionalista
ISRAELITA
Bs. AIRES

אידישער
ראציאנאליס-
טישער
קינדער-קלוב
ב. איירעס

שלום־עליכם ביבליאָטעק

פאַר גרוים און קליין

185

דאָס מעסערעל

185

שלום־עליכם פאָלקס־פאָנד אויסגאַבע

ניו יאָרק, 1918

Copyright, 1918, by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

Club Infantil
Racionalista
ISRAELITA
Bs. AIRES

דאָס מעסערל

ל א ת ג נ ו ב —
זאָלסט ניט גנב'ענען!
(פון די עשרת הדברות).

א.

הערט, אידישע קינדער, איך וועל אייך דערצעהלען א מעשה מיט א מעסערל; נישט קיין אויסגעטראַכטע מעשה, נאָר איין אמת'ע, וואָס האָט זיך געטראָפען מיט מיר טאַקי אליין. צו קיין זאַך אויף דער וועלט האָב איך אַזוי קיין חשק געהאַט, ווי צו א מע־סערל; קיין זאַך אויף דער וועלט האָב איך אַזוי ניט געגאַהרט צו האָבען, ווי צו האָבען א מעסערל, איין אייגען מעסערל. דאָס מעסערל זאָל זיך ליגען אין קעשענע, און ווען איך וויל, זאָל איך דאָס מיר ארויסנעמען, און וואָס איך וויל, זאָל דאָס מיר שניידען — און לאָזען מיינע חברים וויסען! איך האָב נאָר־וואָס אָנגעהויבען געהן אין חדר, צו יוסיל דרדקי, האָב איך שוין געהאַט א מעסערל, דאָס הייסט, כמעט, כמו ווי א מעסערל. איך האָב דאָס מיר טאַקי אליין געמאַכט. איך האָב אויסגעריסען א גענזענע פעדער פון א פלעדערוויש, פון איין זייט אָפּגעהאַקט, פון דער אַנדערער זייט אויסגעגלעט און האָב מיר פאַרגעשטעלט, עלעהיי ס'איז א מעסערל און סע שניידט...

— וואָס איז דאָס פאַר א פעדער, וועלכע שווארצע יאָר? וואָס איז דאָס פאַר ארומטראָגען זיך מיט פעדערען? — פרעגט

מיך דער טאטע, א קראנקער איד מיט א געל אויסגעטריק און פערהוסט זיך. — נא דיר גאר פערערען, שפיעלעכלע הע־הע־הע!

— וואס אהרט דיך, אז דאס קינד שפיעלט זיך? — ענטפע, איהם די מאמע, א נידעריטשקע אידינע מיט א זיידען טיכעל אויפ׳ן קאפ. — אבי אויסעסען זיך דאס הארץ, מיינע שונאים!

שפעטער, אז איך האב שוין געהאלטען ביי „חומש מיט חבור“, האב איך שוין געהאט כמעט איין אמת׳דיג מעסערעל, אויך מיין אייגענע מלאכה: איך האב דערטאפט א שטיקעל שטאהל פון דער מאמעס „קרינעלינע“ און האב דאס איינגעזעצט זעהר קונציג אין א שטיקעל האלץ. דאס שטיקעל שטאהל האב איך רעכט אנגעשארפט אן א טאפ און האב זיך דערביי, געוויינטליך, צעשניטען אלע פינ־גער.

— זעה נאר, זעה, ווי ער האט זיך דאס אביסעל צעבלוטיגט, דער קדיש דיינער! — שר׳ט דער טאטע און נעמט מיך אן ביי די פינגער אזוי, אז די ביינדלעך קנאקען. — א שענער בחור׳קע־נע, הע־הע־הע!

— אוי, א דונער איז מיר! — זאגט די מאמע און נעמט צו ביי מיר דאס מעסערעל און ווארפט דאס אריין אין אויוען אריין, קוקט נישט אויף מיין געוויין. — אצינד וועט דאס האבען איין עק, וועה איז מיר ניט!

איך האב אבער גיך בעקומען איין אנדער מעסערעל, טאקי אויף דער רעכטער אמת א מעסערעל; א הילצערן קלעצעל, א קיילעכיגס, א בייכיגס, פאחאזשע אויף א פעסעל, מיט א הארבאטע קלינגעל, וועלכס האט זיך אי געעפענט, אי פערמאכט. איהר ווילט וויסען, וואו ערום האב איך דאס בעקומען? איך האב מיר צע־נויפ־געשלאגען א קאפיטאל פון די אנבייסענס, און האב אפגעקויפט ביי שלמה׳לען פאר זיבען גראשען מזומן, און דריי בין איך איהם געבליבען שולדיג.

אוי, האָב איך דאָס ליעב געהאַט! אוי, האָב איך דאָס ליעב גע־האַט! געקומען אהיים פונ'ם חדר א דער'הרג'עטער, א הונגעריגער, שלאָנקיגער, איין אויסגעפּאַטשטער (איך האָב, פערשטעהט געהאַט, ...ער־וואָס אָנגעהויבען צו לערנען גמרא ביי „מאָטי מלאך־המות" ...עם גמרא־מלמד: „שור שנגח את הפרה" — איין אָכס וואָס האָט געשטויסען א בְהֵמה, און ווי באַלד איין אָכס שטויסט א בהמה, קומט מיר פּעטש...), איז דאָס ערשטע געווען ארויסנע־מען דאָס מעסערעל פון אונטער דער שוואַרצער שאַפע (דאָרט איז דאָס געלעגען א גאַנצען טאָג, מחמת אין חדר האָב איך דאָס ניט געטאָרט האַלטען, און אין דערהיים האָט אודאי קיינער נישט גע־טאָרט וויסען, אַז איך האָב א מעסערעל). נאָכדעם האָב איך דאָס גענומען אויסגלעטען, איבערשניידען א שטיקעל פּאַפּיער, איבער־האַקען א שטרוי אויף דער האַלב, און ערשט נאָכדעם צעשניידען מיין חלק ברויט אויף קלייניטשקע, קליינינטשקע שטיקעלעך, אָנ־שטעכען אויפ'ן שפּיץ פונ'ם קלינגעל און ערשט נאָכדעם לעגען אין מויל אריין.

שפּעטער, פאַר'ן שלאָף, האָב איך דאָס אויסגערייניגט, אויס־געשייערט, אויסגעפּוצט, גענומען דאָס שאַרפשטיינדעל, וואָס איך האָב געפונען ביי אונז אויפ'ן בוידעם, אָנגעשפּיגען און גענומען זיך שטילערהייד צו דער ארבייט — שאַרפען דאָס מעסערעל, שאַרפען, שאַרפען...

דער טאַטע, מיט א יאַרמעלקע אויפ'ן קאָפּ, זיצט איבער א ספר, לערענט און הוסט, הוסט און לערענט.

די מאַמע איז אין קיך, פּאָרעט זיך ביי דער חלה. איך הער נישט אויף דאָס מעסערעל צו שאַרפען, שאַרפען...

פלוצים חאַפּט זיך אויף דער טאַטע, ווי פונ'ם שלאָף:

— ווער פּישטשעט דאָרטען? ווער ארבייט דאָס? וואָס טהוסט דו, דו שהע־הע־גייץ איינער?

ער געהט־צו צו מיר און בויגט זיך אָן איבער מיין שאַרפשטיינ־דעל און חאַפּט מיך פאַר'ן אויהער און פערהוסט זיך.

— א־א־א ? מעסערלעך ! ? הע־הע־הע ! — זאָגט דער טאַטע און נעמט צו ביי מיר דאָס מעסערל מיט׳ן שאַרפשטיינדעל. — אזא יונגאַטש, קראַנק נעמען אַ ספר אין האַנט, קחע־הע־הע !

איך הויב אָן צו וויינען אויף אַ קול ; דער טאַטע פערבעסערט מיר מיט עטליכע פּעטש, און די מאַמע לויפט אריין פון קיך מיט פערקאַטשעטע ארבעל, מיט אַ גוואַלד :

— שאַ, שאַ, וואָס איז דאָרט אזעלכם ? פאַר וואָס שלאָגסט דו איהם ? נאָט איז מיט דיר ! וואָס האָסט דו צום קינד ? וועה איז מיר ניט !...

— מעסערלעך ?... — שרייט דער טאַטע און פערהוסט זיך. — אַ ברעקעלע קינד !... אזא יונגאַטש !... קחע־הע־הע־הע !... קראַנק נעמען אַ ספר אין האַנט ? אַ בחור׳על פון אכט יאָהר !... איך וועל דיר געבען מעסערלעך, דו פוסטער בחור איינער !... אין מיטען דרינען גאָר מעסערלעך, קחע־הע־הע־הע !...

גוואַלד, וואָס האָט ער געהאַט צו מיין מעסערל ? וואָס האָט דאָס ביי איהם אזוינס פערזינדיגט ?... פאַר וואָס איז ער אזוי אין כעס ?...

איך געדענק מיין טאַטען כמעט שטענדיג קראַנק, שטענדיג בלאַס, געל, און תמיד אין כעס, תמיד ברוגז אויף דער גאַנצער וועלט. פאַר אַ מינדסט נאַרישקייט ווערד ער אָנגעצונדען און וויל מיך נאָר דורם זיין. אַ גליק, וואָס די מאַמע פערהיט מיך, זי לייזט מיך אויס פון זיינע הענד.

און דאָס מעסערל מיינס האָט מען פערוואָרפען, פערוואָרפען אזוי וויים, אז איך האָב דאָס אכט טאָג כסדר געזוכט און געזוכט און האָב דאָס נישט געקאָנט געפינען אין ערגיץ ! איך האָב ערנסט בעוויינט דאָס האָרבאַטע מעסערל, דאָס גוטע מעסערל, און ווי ביטער און פינסטער מיר איז געווען אין חדר, אז איך האָב זיך דערמאָנט, אז איך וועל קומען אהיים מיט געשוואָלענע באַקען, מיט רויטע אונטערגעריסענע אויהער־רען פון „מאָטי מלאך־המות׳ס“ הענד, דערפאַר וואָס איין

אָכס האָט געשטויסען אַ בהמה, — צו וועמען וועל איך זיך קעהרען און ווענדען? עלענד בין איך געבליבען אָהן דעם האַרבאַטען מע־סערעל, עלענד ווי אַ יתום, און קיינער, קיינער האָט ניט געזעהען מיינע טרערען, וועלכע איך האָב שטילערהייד פערגאָסען ביי זיך, אויף מיין בעטעל, ביי נאַכט, קומענדיג פונ'ם חדר. שטיל האָב איך מיך אויסגעוויינט, אויסגעווישט די אויגען, אַנשלאָפען געוואָ־רען, און אויף מאָרגען פריה ווידער אין חדר אריין, ווידער „שור שנגח את הפרה" — איין אָכס וואָס האָט געשטויסען אַ בהמה, וויע־דער מאָטי מלאך־המות'ס קלעפּ, ווידער דעם טאַטענ'ס בעס, דעם טאַטענ'ס הוסט, דעם טאַטענ'ס קללות. — ניטאָ קיין פרייע מינוט, קיין פריילִיכע מינע, קיין שמייכעלע, קיין איינציג שמייכעלע פון קיינעם, פון קיינעם — איינער אליין, עלענד, עלענד אויף דער גאַנצער וועלט!...

ב.

פון יענער צייט אָן איז איבערגעגאַנגען אַ יאָהר, און אפשר אַנדערהאַלבען. איך האָב שוין כמעט אָנגעהויבען צו פערגעסען דאָס האַרבאַטע מעסערעל. עס ווייזט אויס, אַז מיר איז אָבער אָנגע־צייכענט געוואָרען מן השמים, אַז מיינע אַלע קינדערשע יאָהרען זאָל איך אָפּקומען פאַר מעסערלעך, איז געבוירען געוואָרען אַ ניי מעסערעל אויף מיין אומגליק, גאָר אַ שפּאָגעל־ניי מעסערעל, איין אַנטיקעל, אַ חריפות, כלעבען, אַ וואַזשנע מעסערעל, מיט צוויי קלינגלעך, טייערע שטאָהלענע קלינגלעך, שאַרפע ווי חלפים, מיט אַ ווייס ביינערן קלעצעל, מיט אַ מעשענעם „קאַסטען", מיט רויטע מעשענע שטיפּטיקלעך — איך זאָג אייך, איין אַנטיקעל, איין אמת'דיגס, אַ „זאַוויאַלאָווס!"...*

ווי קומט צו מיר דאָס דאָזיגע טייערע מעסערעל, וואָס איז גאָר ניט אויף מיין מיסט געוואַכסען געוואָרען? דאָס איז אַ גאַנצע

* „זאַוויאַלאָוו" — די געוויסע מעסער־פאַבריק.

מעשה, אַ טרויעריגע, נאָר אַ שענע מעשה; הערט, איך בעט אייך, מיט קאָפּ.

וואָס פאַר אַ פּנים האָט ביי מיר געהאַט דער „גלות". דער אידישער דייטש, וואָס איז געשטאַנען ביי אונז סטאַנציע, דער פּאָד־ראַטשיק הער ה ע ר ץ ה ע ר צ ע נ ה ע ר ץ, אַז גערעדט האָט ער אויף אידיש, געגאַנגען איז ער אָהן אַ היטעל, אָהן אַ באָרד, אָהן פּאות און, איך בעט איבער אייער כבוד, ביז העכער האַלב אונטער־געשניטען די קאַפּאָטע? איך פרעג אייך, ווי אַזוי האָב איך זיך געקאָנט איינהאַלטען און ניט פּלאַצען פאַר געלעכטער, ווען דער דאָזיגער אידישער גוי, אָדער דער גויישער איד האָט צו מיר גערעדט דוקא אויף אידיש, נאָר עפּיס אַ מאָדנע אידיש, מיט אַ סך פּתח'ען.

— נו, ליעבסטער קנאַבע, וואָס פיר סדרה געהט דיעזע וואָכע?

— חי־חי־חי! — האָב איך מיך צעלאַכט און בעהאַלטען דאָס פּנים אין האַנד.

— זאַגע־זאַגע, מיין ליעבעס קינדכען, וואָס פיר סדרה געהט דיעזע וואָכע?

— חי־חי־חי! ב־ל־ק! !... — האָב איך אויסגעשאָסען מיט אַ געלעכטער און בין אַנטלאָפען געוואָרען.

נאָר דאָס איז אַלץ געווען צום אָנהויב, בשעת איך האָב איהם נאָך נאָרניט געקענט; אָבער נאָכדעם, אַז איך האָב מיך שוין גוט בעקענט מיט דעם דאָזיגען דייטש הער הערץ הערצענהערץ (ער איז אָפּגעזעסען ביי אונז אין שטוב אַ יאָהר כסדר), האָב איך איהם אַזוי ליעב געקריגען, אַז עס האָט מיך שוין מעהר נישט געאַהרט, וואָס ער דאַווענט נישט און עסט אומגעוואַשען. תחילת האָב איך נישט פערשטאַנען, ווי אַזוי לעבט ער? ווי אַזוי האַלט איהם גאָט אויף דער וועלט? ווי אַזוי ווערט ער ניט דערוואָרגען ביי'ם עסען? ווי אַזוי קריכען איהם ניט אויס די האָר פונ'ם נאַקעטען קאָפּ? פונ'ם

רבי'ן „מאַטי מלאך־המות“ האָב איך געהערט, פון זיין מויל אַליין, אַז דער דאָזיגער אידישער דייטש איז נאָר אַ גלגול, דאָס הייסט: אַ איד איז מגולגל געוואָרען אין אַ דייטש, וואָס שפּעטער קאָן ער נאָך מגולגל ווערען אין אַ וואָלף, אין אַ בהמה, אין אַ פערד, אָדער גאָר אין אַ קאַטשקע... אין אַ קאַטשקע?

חאַ־חאַ־חאַ! אַ שענע מעשה! — אַזוי האָב איך מיר גע־טראַכט און האָב באמת רחמנות געהאַט אויפ'ן דייטש. איין זאַך האָב איך ניט געקאָנט פערשטעהן: פאַר וואָס דער טאַטע, וואָס איז געווען איין עהרליכער איד, אַ ירא־שמים, האָט איהם תמיד אָפּגעטראָגען דעם אויבענאָן, און אויך אַלע אַנדערע אידען, וואָס פלעגען אַריינקומען צו אונז אין שטוב אריין, פלעגען איהם שטאַרק אָפּגעבען כבוד:

— שלום־עליכם, רב הערץ הערצענהערץ, ברוך־הבא, רב הערץ הערצענהערץ, זיצט, רב הערץ הערצענהערץ!

איך האָב אפילו אַמאָל אַ פרעג געטהאָן דעם טאַטען, האָט ער מיך אָפּגעשטופּט און האָט מיר געענטפערט:

— אַוועק, סע ניט דיין עסק! וואָס פּלאָנטעסט דו זיך דאָ אַרום, וועלכע שוואַרצע יאָהר? קראַנק ביזט דו נעמען אַ ספר אין האַנט, הע־הע־הע־הע!

וויעדער אַ ספר? רבונו של עולם!... איך וויל א ו י ך זעהען, איך וויל א ו י ך הערען, וואָס ער רעדט!

איך געה אַריין אין זאַל אַריין און פער'גנבה זיך אין אַ ווינ־קעלע און הער זיך צו, ווי מע רעדט ביי אונז. ווי דער הער הערץ הערצענהערץ לאַכט אויף אַ קול, און רויכערט גראָבע שוואַרצע „ציגאַיערען“, וואָס שמעקען מחיה נפשות... פּלוצים געהט־צו צו מיר דער טאַטע און לאָזט מיר אַראָפּ אַ פּאַטש.

— ביזט שוין וויעדער דאָ? דו פוסטעפּאַסניק! וואָס וועט זיין פון דיר דער תכלית, דו גוי'עץ איינער? גוואַלד, וואָס וועט זיין פון דיר, הע־הע־הע־הע!...

דער הער הערץ הערצענהערץ שטעלט זיך איין פאר מיר: „אָבער לאָסען זי איהם! לאָסען זי איהם!“

נאָר עס העלפט ניט. דער טאַטע טרייבט מיך ארוים. איך נעם „אַ ספר“ אין האַנד, נאָר עס ווילט זיך פאָרט ניט קוקען אין ספר אריין! וואָס טהוט מען?... איך געה פון איין חדר אין דעם אנדערען, ביז איך קום צו דעם שענסטען פון אַלע חדרים, דאָרט, וואו עס שלאָפט תמיד דער הער הערץ הערצענהערץ. אַך, ווי שען, ווי ליכטיג דאָרט איז! די לאָמפען ברענען און די שפּיעגלען גלאַנ־צען; אויפ׳ן טיש אַ גרויסער, אַ זילבערנער טינטער מיט שענע פענעם; מענטשעלעך מיט פערדעלעך, מיט צאַצקעלעך, מיט ביינד־לעך, מיט שטיינדלעך און... אַ מעסערעל. אַך, וואָס פאַר אַ שען מעסערעל!... ווען איך, אשטייגער, זאָל האָבען אזא מעסערעל! ווי גליקליך וואָלט איך געווען! וואָס פאַר מינים זאַכען וואָלט איך מיט דעם אויסגעשניצט! אַנו, מע דאַרף דאָס פּרובען — עס איז עפּים שאַרף?... אַך! עס חאַפּט אַ האָר! עס האַקט איבער אַ האָר! אי־אי־אי, אַ מעסערעל!!...

איין מינוט — דאָס מעסערעל איז ביי מיר אין האַנד. איך קוק זיך ארום אויף אַלע זייטען און פּרוב זיך דאָס אריינלעגען אויף אַ מינוטקעלע צו זיך אין קעשענע... עס ציטערט מיר די האַנד... עס קלאַפּט מיר דאָס האַרץ אַזוי שטאַרק, אַז איך הער, ווי עס מאַכט: „טיק־טיק־טיק!“... איך הער, ווי עמיצער געהט, עמיצער סקריפּעט מיט די שטיוועל; דאָס איז ער, דער הער הערץ הערצענהערץ! אי־אי, וואָס טהוט מען? דאָס מעסערעל לאָז זיין ביי מיר, איך וועל עס נאָכדעם צוריק אנידערלעגען. דערווייל דאַרף מען ארויס־געהן, אַוועקגעהן פון דאַנען, אנטלויפען! אנטלויפען! . . . .

. . . .

איך קאָן שוין קיין וועטשערע ניט עסען. די מאַמע טאַפּט מיך ביי׳ם קאָפּ. דער טאַטע וואַרפט אויף מיר בייזע אויגען און שיקט מיך אָפּ שלאָפען... שלאָפען? איך קאָן דען צומאַכען די

אויגען ? איך בין אַ טוידטער !... וואָס טהוט מען מיט'ן מעסערעל ? ווי אזוי לעגט מען דאָס אַנידער צוריק ?...

ג.

— קום נאָר אהער, תכשיט מיינער ! — מאַכט צו מיר אויף מאָרגען דער טאַטע. — האָסט דו ניט געזעהען ערגיץ דאָס מע־סערעל ?...

תחילת בין איך געוועזן זעהר דערשראָקען : עס האָט זיך מיר אויסגעוויזען, אז ער ווייסט, אז זיי ווייסען אַלע... שיער האָב איך זיך ניט אַרויסגעחאַפּט : הא ? דאָס מעסערעל ? אָט איז דאָס... עס האָט מיך עפּיס ווי אַ וואָרג געטהאָן אין האַלז, און איך האָב מיט ציטערניש געענטפערט :

— וואו — וואָסער מעסערעל ?...

— וואו — וואָסער מעסערעל ! — קרימט מיך איבער דער טאַטע. — וואו — וואָסער מעסערעל ! דאָס גילדענע מעסערעל ! אונזער אורח'ס מעסערעל ! דו בחור'עץ, דו שייגעץ איינער, קהע־הע־הע !

— וואָס האָסט דו זיך צוגעטשעפּעט צום קינד ? — מישט זיך אריין די מאַמע. — דאָס קינד ווייסט ניט פון קיין פּותר און פון קיין חלום, און ער דולט איהם אַ ספּאָדיק : מעסערעל, מעסע־רעל.

— מעסערעל, מעסערעל ! וואָס הייסט ער ווייסט ניט ? — זאָגט דער טאַטע מיט כעס. — אַ גאַנץ פריהמאָרגען הערט ער, ווי מע שרייט „מעסערעל, מעסערעל ! מעסערעל, מעסערעל !" מע קעהרט איבער די שטוב נאָך דעם מעסערעל, פרעגט ער : וואו — וואָסער מעסערעל ? געה שוין, געה וואַש זיך, דו פוסטער בחור איינער, דו גוי־גוי־עץ, קהע־הע־הע !

איך דאַנק דיר, רבונו של עולם, וואָס זיי האָבען מיר חאָטש ניט רעזוכט ! נאָר וואָס טהוט מען ווייטער ? מע בעדאַרף דאָס

מעסערעל בעשטאַטען ערגיץ אויף אַ גוט אָרט... וואו בעהאַלט כ
דאָס? אַהאַ, אויפ'ן בוידעם! איך חאַפּ דאָס אַרויס פון קעשע
און טהו דאָס אַ שטופּ אין שטיוועל אַריין... איך עס, און ווייס ניט
וואָס איך עס. איך וואַרג זיך...

— וואָס חאַפּסט דו זיך אַזוי, וועלכע שווארצע יאָהר? —
פרעגט דער טאַטע.

— איך אייל מיך אין חדר אַריין. — ענטפער איך איהם
און פּיהל, אַז איך ווער רויט, ווי פייער...

— אַ מתמיד געוואָרען, וואָס זאָגסט דו אויף דעם צדיק? —
וואָרטשעט ער און קוקט אויף מיר בייז. קוים־קוים דערלעבט אָפּ־
עסען, אָפּבענטשען.

— נו, פאַר וואָס געהסט דו שוין ניט אין ח־חדר, צדיק מייי־
נער? — פרעגט מיך דער טאַטע.

— וואָס טרייבסט דו איהם אַזוי? —זאָגט איהם די מאַמע.—
לאָז דאָס קינד זיצען אַ מינוט!

איך בין שוין אויפ'ן בוידעם... ווייט, ווייט אין קראָקווע ליגט
דאָס ווייסע מעסערעל; עס ליגט און שווייגט...

— וואָס קלעטערסט דו אויף בוי־בוידעמס? — שרייט דער
טאַטע. — דו יונגאַטש איינער! דו בר־מצוה־יונג! דו באָר־גוי!
קחע־הע־הע־הע!

— איך זוך דאָ עפּים... — ענטפער איך איהם און פאַל שיער
נישט אום פאַר שרעק.

— עפּים? וואָס הייסט „עפּים"? וואָס איז דאָס פאַר אַ מין
„עפּים"?

— אַ... ס־ספר... אַ... אַ... איין אַלטע ג־גמרא...

— האַ? אַ ג־גמרא? אויפ'ן בוידעם? אַ, דו היצעל איי־
נער! קריך שוין אַראָפּ, קריך, וועסט שוין לייזען! דו באָר־גוי, דו
הינטשלעגער, דו כ־כל־בו־ניק איינער, קחע־הע־הע־הע!

נאָר עס אהרט מיך שוין ניט אַזוי דעם טאַטענס כעס, ווי סע
אהרט מיך דאָס, וואָס איך האָב מורא, טאָמער געפינט מען דאָס

מעסערעל. אַ קשיא? טאָמער גראָד היינט קריכט מען אַרויף אויפ׳ן בוידעם גרעט אויסהענגען, אָדער די לעזשנים פערשמירען?... מע דאַרף דאָס פון דאָרטען אַראָפּנעמען און בעשטאַטען אויף אַ בעסער אָרט!... איך געה אַרום אין איין ציטערניש! יעדער קוק פונ׳ם טאַטענס אויגען ווייזט מיר אויס, אַז ער ווייסט שוין, אַז אָט־אָט טהוט ער מיך אַ חאַפּ מכח דער אורח׳ס מעסערעל... איך האָב שוין איין אָרט אויף דעם, אַ טהייער אָרט — וואו? אין דער ערד, אין אַ גריבעל ביי דער וואַנד אריינגעשטעקט, און פון אויבען רעכט פערשאַרט מיט שטרוי, פּאַר אַ סימן... געקומען פונ׳ם חדר, חאַפּ איך זיך באַלד אַרויס אין הויף אַריין, איך נעם מיר פּאַוואָלינקע אַרויס דאָס מעסערעל און איך האָב קיין צייט אפילו רעכט אָנשפּיעגלען זיך אין דעם, הער איך שוין דעם טאַטענ׳ס געפּילדער:

— וואו ביזט דו ערגיץ דאָרט? פּאַר וואָס געהסט דו שוין ניט דאַווענען, דו בעל־עגלה־יונג, דו וואַ־וואַסער־פיהרער! קהע־הע־הע!

נאָר וויפיעל דער טאַטע רודפ׳ט מיך און יאָגט מיך, וויפיעל דער רבי הרג׳עט מיך און שלאָגט מיך, איז דאָס בלאָטע קעגען יענעם פערגעניגען, וואָס איך האָב, בשעת איך קום פונ׳ם חדר און זעה מיך מיט מיין טייערען, מיין איינציגען ליעבען חבר — מיט מיין מעסערעל! דאָס פערגעניגען איז אָבער — אוי וועה! — אויסגעמישט מיט יסורים, פערביטערט מיט מרה־שחורה, מיט שרעק, מיט גרויסע, גרויסע פּחדים!

ד.

זומער־לעבען. די זון זעצט זיך, די לופט ווערד עטוואָס קיהלער, דאָס גראָז שמעקט, די זשאַבעס קוואַקען און שטיקער המאַרעס פליהען דורך, אָהן רעגען, פערביי דער לבנה, ווילען זי איינשלינגען; די ווייסע זילבערנע לבנה בעהאַלט זיך אַלע מינוט און בעווייזט זיך ווידער, ראַכט זיך, זי שוועבט און שוועבט — און שטעהט אויף איין אָרט. דער טאַטע זעצט זיך צו אויפ׳ן גראָז אין

א חאַלאַט, האַלב נאַקעט, מיט אַ ווייסען טלית־קטן, האַלט איין האַנד אין בוזעם און מיט דער אַנדערער האַנד שאַרט ער ביי דער ערד און קוקט אויפ׳ן אויסגעשטערענטען הימעל און הוסט. דאָס פּנים אַקעגען דער לבנה איז טויט, פֿערזילבערט. ער זיצט פּונקט אויף דעם אָרט, וואו דאָס מעסערעל ליגט בעגראָבען, און ער ווייסט גאָר ניט, וואָס אונטער איהם טהוט זיך. אָך, ווען ער זאָל, אַשטייגער, ווייסען! וואָס וואָלט ער געזאָגט? וואָס וואָלט איך געהאַט?

„אהא, טראַכט איך מיר אין האַרצען, האָסט מיר פערוואָרפען מיין האַרבאַטע מעסערעל, האָב איך איצט אַביסעל אַ בעסערס, אַ שענערס! דו זיצט אויף דעם און דו ווייסט גאָר ניט. אוי, טאַטע! טאַטע!...

— וואָס גלאָנצסט דו אויף מיר די אויגען, ווי אַ קאַ־קאַטער? — חאַפּט מיך אָן דער טאַטע. — וואָס זיצסט דו צענויפגעלעגט די הענט, ווי אַ שטאָדט־בעל־הבית? קאָנסט זיך שוין גאָר קיין אַרבייט ניט אָפּזוכען? און „קריאַת־שמע“ לייענען ביזט דו פּטור? פאַר׳שרפה׳ט זאָלסט דו ניט ווערען, יונגאַטש איינער! אַ מי־מיתה משונה זאָל אויף דיר ניט קומען, קחע־הע־הע!

אז ער זאָגט: פאַר׳שרפה׳ט זאָלסט דו נ י ט ווערען, אַ מיתה משונה זאָל אויף דיר נ י ט קומען — דאָס איז אַ בעווייז, אַז ער איז ניט אַזוי שטאַרק אין כעס; אדרבה, דאָס איז אַ סימן, אַז ער איז אויפגעלעגט. און באמת טאַקי: קאָן מען דען זיין ניט אויפגעלעגט אין אַזאַ שענער, וואונדערליכער זומערנאַכט, ווען עס ציהט יעדען בעזונדער און עס טרייבט איהם אַרויס אויף דער גאַס, אויף דער לופט, אויף דער ווייכער, פרישער, אויסגעצייכענטער לופט? אַלע, אַלע זענען אַצינד אין דרויסען. דער טאַטע, די מאַמע, די קלענערע קינדער, וואָס זוכען קליינע שטיינדלעך און שפּיעלען אין זאַמדעלעך. דער הער הערץ הערצענהערץ דרעהט זיך אויך אַרום איבער׳ן הויף אָהן אַ הוטעל, רויכערט אַ „ציגייער“ און זינגט אַ דייטשעס ליעדעל, קוקט אויף מיר און לאַכט... דאָס לאַכט ער פון מיר, אַפּנים, וואָס דער טאַטע טרייבט מיך. איך לאַך אָבער

נאָמען ניט „בערעל דעם רויטענס“, ווי ער האָט געהייסען ביז אהער. ניין! ער הייסט אצינד א שענערען נאָמען; אצינד הייסט ער: בערעלע דער גנב! — שרייט זשע, קינדער: בערעלע דער ג־א־א־נב! בערעלע דער ג־א־א־נב!

די דאָזיגע ווערטער ציהט אויס דער רבי מיט א ניגון, און אלע תלמידים חאפּען איהם אונטער, ווי די משוררים:

— בערעלע דער גא־א־נב! בערעלע דער ג־א־א־נב!

איך בלייב א פערשטיינערטער, און א פראָסט געהט מיר איבער אויפ'ן לייב. איך פערשטעה ניט וואָס דאָס בעדייט...

— וואָס שווייגסט דו, דו שייגעץ איינער?... — רופט זיך אָן דער רבי צו מיר מיט איין אומגעריכטען פּאטש. — וואָס שווייגסט דו, דו גוי'עץ? דו הערסט דאָך, אז אלע זינגען. העלף זינגען מיט אלע גלייך: „בערעלע דער ג־א־א־נב, בערעלע דער ג־א־א־נב!“

עס ציטערען מיר הענד און פיס. עס קלאפּט מיר א צאָהן אויף א צאָהן. נאָר איך העלף זינגען: „בערעלע דער ג־א־א־נב!“

— העכער, שייגעץ איינער! — טרייבט מיך אונטער דער רבי. — שטארקער! שטארקער!...

און איך מיט'ן גאנצען כאָהר זינגען אויף אלערליי קולות: „בערעלע דער ג־א־א־נב! בערעלע דער ג־א־א־נב!“...

— ש־ש־ש־ש־ש־א־א־א־א! — שרייט אויס פלוצים דער רבי און טהוט א פּאטש מיט דער האנד איבער'ן טיש. — שא! אצינד װעלען מיר זיך נעמען צום „משפּט“. (מיט א ניגון): אנו, בע־רעלע גנב, קום נאָר אהער, מיין קינד, גיכער זשע, גיכער אביסעלע! זאָג נאָר, יונגעלע, ווי אזוי רופט מען דיך? (מיט א ניגון).

— בערעל.

— ווי אזוי נאָך? (מיט א ניגון).

— בערעל... בערעל... דער... גנב!

— אָט אזוי, מיין ליעב קינד, אָט אזוי ביזט דו א וואָהל יונ־געלע. (מיט א ניגון): אצינד, בערעלע, געזונט זאָלסט דו מיר זיין און שטארק אויף אלע איברים (מיט א נגון), נעם זיי מוחל, בע־

רעלע, און ציה אראָפּ פון זיך די מלבושים'לעך. אָט אזוי! נו־שוין, און גיכער שוין! איך בעט ביי דיר, נו־שוין, און גיכער שוין — אָט אזוי, בערעשי, מיין טייערער!

בערעל בלייבט שטעהן נאַקעט, ווי די מאַמע האָט איהם געהאַט. קיין טראָפּען בלוט איז אין איהם ניטאָ. ער ריהרט ניט מיט קיין אבר. די אויגען אראָפּ. א נעשטאָרבענער, א טויטער!...

דער רבי רופט ארויס איינעם פון די גרעסערע תלמידים, אלץ מיט א ניגון:

— אנו, הערשעלע דער גרויסער, געה נאָר ארויס פונ'ם טיש, אהער, צו מיר, געשווינדער, אָט אזוי; און דערצעהל אונז אקאָרשט די מעשה פון אָנהויב ביז'ן סוף, ווי אזוי אונזער בערעלע איז געוואָרען א גנב. הערט, חברה, מיט קאָפּ!

און „הערשעל דער גרויסער" הויבט אָן צו דערצעהלען א מעשה, ווי אזוי בערעל האָט זיך דערשלאָגען צו רב מאיר־בעל־נס־פושקע, וואָס זיין מאַמע ווארפט אהין אלע פרייטאָג פאר ליכט־בענטשען א קאָפּיקע, און א מאָל צוויי; ווי אזוי בערעל האָט זיך דאָביוועט צו דער דאָזיגער צדקה־פושקע, אויף וועלכער עס הענגט א שלעסעלע; ווי אזוי בערעל האָט מיט א שטרויעלע מיט סמאָלע ארויסגעשלעפּט פון דאָרטען אלע קאָפּיקעס איינציגווייז ביז לעצט; ווי אזוי די מאַמע זיינע, „זלאָטע די הייזעריגע", האָט זיך געכאַפּט, געעפענט די דאָזיגע צדקה־פושקע, דאָרט איז געלעגען א שטרוי, איינגעטונקען אין סמאָלע; ווי אזוי זלאָטע די הייזעריגע האָט איהם „צוגעשטעלט א בענקעלע"; ווי אזוי בערעל האָט זיך באלד נאָך דעם רבינ'ס שמיץ מודה געווען, אז א גאַנץ יאָהר, א קיילעכיג יאָהר, האָט ער געשלעפּט פון דער צדקה־פושקע די קאָפּיקעס, ווי אזוי ער האָט זיך יעדען זונטאָג געקויפט צוויי לעקאַכלעך מיט א באָקסער! ווי אזוי... און אזוי ווייטער און ווייטער.

— אצינד, קינדער, משפּט איהם! איהר ווייסט שוין, ווי אזוי. דאָס איז שוין ביי אייך ניט דאָס ערשטע מאָל. לאָז יעדער זאָגען

זיין משפּט. וואָס קומט אַ גנב, וואָס שלעפּט קאָפּיקעס פון אַ צדקה־פּושקע. הערשעל דער קליינער, זאָג דו צום ערשטען, וואָס קומט אַזאַ גנב, וואָס שלעפּט קאָפּיקעס מיט אַ שטרוי פון אַ צדקה־פּושקע ?

דער רבי בויגט איין דעם קאָפּ אויף אַ זייט, ער מאַכט צו די אויגען און שטעלט אונטער דעם רעכטען אויהער צו הערשעל דעם קליינעם. הערשעל דער קליינער ענטפערט הויך, אויף אַ קול :

— אַ גנב, וואָס שלעפּט קאָפּיקעס פון אַ פּושקע, קומט... מע זאָל איהם קאַטעווען ביז בלוט זאָל געהן.

— משה'ל, וואָס קומט אַ גנב, וואָס שלעפּט קאָפּיקעס פון אַ צדקה־פּושקע ?

— אַ גנב, — זאָגט משה'ל מיט אַ וויינענדיג קול, — אַ גנב, וואָס שלעפּט קאָפּיקעס פון אַ צדקה־פּושקע, קומט, מע זאָל איהם אַנידערלעגען, צוויי אויפ'ן קאָפּ, צוויי אויף די פיס, און צוויי זאָלען איהם שמייסען מיט איינגעזאַלצענע ריטער...

— טאַפּעלע טוטאַריטו ! וואָס קומט אַ גנב, וואָס שלעפּט קאָ־פּיקעס פון אַ צדקה־פּושקע ?

קאָפּעל קוקאַריקו, אַ יונגעל, וואָס קאָן ניט אויסרעדען קיין קוף און קיין גימל, ווישט אויס דאָס נעזעל און זינגט זיין משפּט מיט אַ קוויטש :

— אַ דנב, וואָס שלעפּט טאָפּיטעס פון אַ פּושטע, טומט איהם, אַז אַלע יונדלעך זאָלען צודעהן צו איהם נאָהענט און זאָדען איהם דלייך אין פּנים דריי מאָל אויף אַ טול : דנב ! דנב ! דנב ! דנב !

אין חדר ווערד אַ געלעכטער. דער רבי נעמט זיך מיט'ן גראָבען פינגער אונטער'ן גאָרגעל, ווי אַ חזן, און רופט מיך אויף מיט'ן ניגון, וואָס מע רופט אויף אַ חתן :

— יעמוד ה־ח־ת־ן ש־לום ברב נחום מפ־טיר ! זאָג נאָר, דו, שלומ'ניו, מיין טייערינקער, דיין פּסק, וואָס קומט אַ גנב, וואָס שלעפּט קאָפּיקעס פון אַ צדקה־פּושקע ?

איך וויל ענטפערען — פאָלגט מיך ניט די צונג. איך ציטער ווי אין א קדחת, עס ווארגט מיך אין האלז. א קאלטער שוויים בעשלאָגט מיך פון אויבען ביז אראָפּ. עס פייפט מיר אין די אוי־ הערען. איך זעה שוין פאר זיך ניט דעם רבין, ניט דעם נאקעטען „בערעל דעם גנב“, ניט קיין חברים; איך זעה פאר זיך נאָר מעד סערלעך, אָהן א שיעור מעסערלעך, ווייסע, אָפענע מעסערלעך, מיט א סך קלינגלעך, און דאָרט, ביי דער טיר, הענגט די לבנה, זי שמייכעלט און קוקט אויף מיר, ווי א מענש... עס דרעהט זיך מיר דער קאָפּ, דער גאנצער חדר, מיט'ן טיש, מיט די ספרים, מיט אלע חברים, מיט דער לבנה, וואָס הענגט אויף דער טיר, און מיט אלע מעסערלעך... איך פיהל, ווי די פיס ווערען מיר אונטערגעהאקט. נאָך א מינוט — פאל איך אום. נאָר איך שטארק זיך מיט אלע כחות און האלט זיך איין, איך זאָל ניט פאלען...

פארנאכט קום איך אהיים און פיהל, אז דאָס פּנים ברענט מיר, די בעקלעך פלאמען און אין די אויהערען שומעט מיר. איך הער, מע רעדט צו מיר, נאָר וואָס — ווייס איך ניט. עפּיס זאָגט דער טאטע, עפּיס בייזערט ער זיך, וויל מיר געבען פּעטש; די מאמע שטעלט זיך איין פאר מיר, צעלאָזט דעם פּארטוך, ווי א קוואָקע די פליגעל, בשעת זי בעשיצט איהרע היהנדלעך, מע זאָל זיי ניט אָנריהרען צו שלעכטען... איך הער גאָר ניט, איך וויל גאָר ניט הערען. איך וויל נאָר, ס'זאָל שוין ווערען גיכער נאכט, איך זאָל קאָנען מאכען איין עק מיט'ן מעסערעל... וואָס טהוט מען מיט דעם? מודה זיין זיך און אָפּגעבען דאָס? וועל איך האָבען בערעל'ס פּסק. אונטערוואַרפען דאָס? טאָמער האפּט מען מיך... פערוואַרפען און איין עק, אבי פּטור ווערען! וואוהין פערוואַרפט מען דאָס, אז מע זאָל דאָס ניט געפינען? אויפ'ן דאך? וועט מען הערען א קלאפּ. אין גאָרטען? וועט מען דאָס געפינען. אהא! איך וויים שוין, איך האָב איין עצה: אריינ־ וואַרפען אין וואסער אריין! א טהייערע עצה, כלעבען — אין וואַ־ סער אריין, אין ברונען, טאקי אָט דאָ ביי אונז אויפ'ן הויף!..

דער דאָזיגער געדאַנק געפעלט מיר אזוי שטאַרק, אַז איך וויל גאָר לאַנג נישט קלערען. איך חאַפּ דאָס מעסערעל און לויף גלייך צום ברונען, און עס דאַכט זיך מיר, אַז איך האַלט אין די הענד נים קיין מעסערעל, נאָר עפּעס אַ מיאוסקייט, אַ מין שרץ, פון וועלכען עס ווילט זיך מיר וואָס גיכער צו בעפרייען זיך, פּטור וערען. נאָר סע טהוט מיר באַנג — אַזאַ טהייער מעסערעל. אַ מינוט שטעה איך פערטראַכט, און עס דאַכט זיך מיר, אַז איך האַלט אין האַנד אַ לעבעדיגע זאַך... דאָס האַרץ טהוט מיר וועה אויף דעם: סטייטש, סטייטש, עס קאָסט מיך אזוי פיעל מיה, עס איז אַ צער בעלי־חיים!... איך נעם זיך אָן מיט האַרץ און לאָז דאָס מיט אַ מאָל ארויס פון די פינגער — „פליוך!"... עס טהוט אַ פּלעשטשע דאָס וואַסער, און מעהר הערט מען נישט... ניטאָ קיין מעסערעל! איך שטעה נאָך אַ מינוט ביי'ם ברונען און הער זיך צו — מע הערט גאָר נישט. דאַנקען גאָט, פּטור געוואָרען! חאָטש דאָס האַרץ קלעהמט מיר, טהוט מיר וועה: „סטייטש, אַזאַ מעסערעל, אַזאַ מע־סערעל!"...

איך געה צוריק צו מיין געלעגער און זעה, ווי די לבנה קוקט מיר נאָך, און עס דאַכט זיך מיר, אַז זי האָט געזעהען אַלץ, וואָס איך האָב דאָ געטהאָן, און איך הער ווי אַ קול פון וויימענס: „אָבער דו ביסט פאָרט אַ גנב!... חאַפּט איהם, קלאַפּט איהם, ער איז אַ גנב! אַ ג־אַ־אַ־נב!!" איך גנבה זיך אריין צוריק אין הויז אריין און לעג זיך שלאָפען, און עס חלומ'ט זיך מיר, אַז איך לויף, איך שוועב, איך פליה אין דער לופטען מיט'ן מעסערעל, און די לבנה קוקט אויף מיר און זאָגט: „חאַפּט איהם! קלאַפּט איהם! ער איז אַ גנב! אַ ג־אַ־אַ־נב!!!"...

ז.

אַ לאַנגער, לאַנגער שלאָף! אַ שווערער, זעהר אַ שווערער חלום! עס ברענט אין מיר אַ פייער. עס זשומעט מיר אין קאָפּ. אַלץ, וואָס איך זעה, איז רויט, ווי בלוט. ברענענדיגע ריטער פון

פייער קאַטעווען מיין לייב, און איך קאַטשע זיך אין בלוט. אַרום מיר דרעהען זיך שלאַנגען און עקדישען; זיי האַלטען אָפען זייערע מיילער און ווילען מיך איינשלינגען... גלייך אין אויהער אַריין הער איך אַ בלאָז: תקיעה — טהו! שברים — טהו־טו! תרועה — טהו־טו־טו־טו! און איינער שטעהט איבער מיר און שרייט אויף אַ קול מיט אַ ניגון, צום טאַקט: „שמייסט איהם! שמייסט איהם! שמייסט איהם! ער איז אַ ג־אַ־אַ־אַ־נב!!!“ און אַליין שריי איך: „גוואַלד, נעמט צו פון מיר די לבנה! גיט איהר אָפּ דאָס מעסערל! וואָס האָט איהר צו בערלען נעבאַך? ער איז ניט שולדיג — דאָס בין איך אַ ג־אַ־אַ־נב! אַ ג־אַ־אַ־נב!“...

און ווייטער געדענק איך ניט.

. . . .

איך עפען אויף איין אויג, און דאָס אַנדערע אויג... וואו בין איך? דאַכט זיך, אויף אַ בעט? וואָס טהו איך דאָ? ווער זיצט דאָס אָט דאָרט אויף אַ בענקעל, ביי'ם בעט? אַ! דאָס ביסט דו, מאַמע? מאַמע!... זי הערט מיך ניט!... מאַמע! מאַמע! מאַ־אַממע!!!... וואָס הייסט דאָס? מיר דאַכט, אַז איך שריי אויף אַ קול?... שאַ! איך הער זיך צו — זי וויינט? זי וויינט שטילערהייד. אויך זעה איך דעם טאַטען מיט זיין געל קרענקליך פּנים. ער זיצט איבער אַ ספר און זאָגט עפּיס שטילערהייד און הוסט און זיפצט און קרעכצט... עס ווייזט אויס, אַז איך בין שוין געשטאָרבען... גע־שטאָרבען?... מיט אַ מאָל פיהל איך, ווי עס ווערד מיר ליכטיג אין די אויגען, גרינגג אין קאָפּ, גרינגג אין אַלע אברים. עס קלינגט מיר אין איין אויהער, אינ'ם אַנדערען אויהער: דזיננגן!!! איך געב אַ ניעס: אַפּצשי!...

— צו געזונט! צו אריכות־ימים! צו לאַנגע יאָהרען! אַ סימן־טוב! מזל־טוב! געלויבט ביזט דו, גאָט!

— באמת גענאָסען! געלויבט דער אויבערשטער!

— מיר האָבען אַ גרויסען גאָט! ער וועט, אם ירצה השם, זיין געזונט, גאָט ברוך הוא וברוך שמו!

— לאָז מען רופען גיכער אַהער מינצי די שוחט'קע: זי שפּרעכט גוט אָפּ איין עין־הרע.

— דעם דאָקטאָר וואָלט מען באַדאַרפט רופען, דעם דאָקטאָר!

— דעם דאָקטאָר? צו וואָס? נאַרישקייט! „ער" איז אַ דאָקטאָר! דער אויבערשטער איז דער בעסטער דאָקטאָר! גאָט ברוך הוא וברוך שמו!

— צעגעהט זיך, עולם, צעגעהט זיך אַביסעל! עס איז שרעק־ליך היים! אום גאָטעס ווילען, צעגעהט זיך!

— איאָ? איך האָב אייך געזאָגט, אַז מע דאַרף איהם אויס־גיסען מיט וואַכס, האַ? ווער איז גערעכט?

— געלויבט איז גאָט! געלויבט איז השם־יתברך!.. אוי, גאָט, גאָט, גאָט ברוך הוא וברוך שמו!...

מע דרעהט זיך אַרום מיר, מע קוקט אויף מיר. יעדער געהט־צו און טהוט מיך אַ טאַפּ ביי'ם קאָפּ. מע שפּרעכט מיך, מע שעפּ־טשעט מיך, מע לעקט מיר דעם שטערן און מע שפּייעט אויס און מע פילנעוועט מיך: מע גיסט מיר אין מויל אַריין זודיגע יויך און מע שטופּט מיר מיט לעפעלעך איינגעמאַכטס — אַלע דרעהען זיך אַרום מיר, מע היט מיך אָפּ, ווי דאָס שוואַרצאַפּעל פון'ם אויג, מע האָדעוועט מיך מיט ייכלעך און מיט קאַטשקעלעך, ווי אַ פּיצע־לע קינד, און מע לאָזט מיך נישט אַליין; עס זיצט תמיד נעבען מיר די מאַמע און דערצעהלט מיר איבער אַלע מאָל איבער־אַ־נייעס די גאַנצע געשיכטע, ווי אַזוי מע האָט מיך אויפגעהויבען פון דער ערד כמעט אַ טוידטען; ווי אַזוי איך בין געלעגען צוויי וואָכען כסדר אין אַ העליש־פייער און האָב נאָר געקוואַקעט, ווי אַ זשאַבע, און עפּיס כסדר גערעדט פון שמיץ און פון מעסערלעך... מע האָט שוין גערעכענט, אַז איך בין שוין חלילה געשטאָרבען... און נאָכדעם, פּלוצים, האָב איך אַ ניעס געגעבען זיעבען מאָל, ממש פון טוידט לע־בעדיג געוואָרען...

— היינט זעהען מיר, וואָס פאַר אַ גאָט מיר האָבען, ברוך הוא וברוך שמו! — לאָזט אויס די מאַמע מיט טרערען אויף די אויגען. — היינט זעהען מיר אַרויס, אַז מע רופט צו איהם, הערט ער אויס אונזערע זינדיגע בקשות און אונזערע שולדיגע טרערען... אַ סך, אַ סך טרערען האָבען מיר פאַרגאָסען, איך און דער טאַטע, ביז גאָט האָט רחמנות געהאַט... שיער, שיער נישט אָנגעוואָרען, פאַרזינדיגט אַ קינד חלילה, מיר זאָל זיין פאַר דיינע ביינער, איבער וועמען? איבער וואָס? איבער אַ יונגעל, אַ גנב, עפּיס אַ בערעלע, וואָס דער רבי האָט פאַרשמיסען אין חדר ביז׳ן בלוט אַריין. אַז דו ביזט געקומען צו געהן פון חדר, ביזט דו שוין געוועזען אַ טוידטער, דער מאַמע זאָל זיין פאַר דיר! דאָס איז אַ רוצח, דאָס איז אַ גזלן, גאָט זאָל איהם באַצאָהלען, רבונו של עולם!... ניין, מיין קינד, אַז גאָט וועט אונז שענקען דאָס לעבען און דו וועסט, אם ירצה השם, אויפשטעהען געזונדטערהייד, וועלען מיר דיך שוין אָפּגעבען צו איין אַנדערען מלמד, ניט אַזאַ קאַט, אַזאַ רוצח, ווי אָט דער „מלאך־המות", ימח שמו וזכרו זאָל ער ווערען!

די דאָזיגע בשורה איז ביי מיר שרעקליך אָנגעלעגט! איך האַפּ אַרום די מאַמע קושען:

— טהייערע, טהייערע מאַמע!...

און דער טאַטע געהט־צו צו מיר פּאַוואָלי, לעגט אַרויף זיין בלייכע קאַלטע האַנד מיר אויפ׳ן שטערן און זאָגט צו מיר שוין ווייך, אָהן אַ שום כעס:

— אַי, האָסט דו אונז איבערגעשראָקען, דו שקאָץ איינער, קחע־הע־הע־הע!

אויך דער אידישער דייטש, אָדער דער דייטשער איד, הער הערץ הערצענהערץ, מיט אַ „ציגייער" אין די צייהן, בויגט זיך אָן מיט זיין געגאָלטער מאָרדע איבער מיין בעטעל און טהוט מיך אַ גלעט איבער׳ן בעקעל און זאָגט אויף דייטש:

— גוט, גוט! געזונד, געזונד!...

* * *

אין אַ פּאָר וואָכען אַרום נאָך מיין אויפשטעהן פון בעט רופט זיך אָן צו מיר דער טאַטע:

— נו, מיין זוהן, אַצינד געה אין חדר אַריין, און האָב שוין מעהר ניט אין זינען קיין מעסערלעך מיט קיין נאַרישקייטען... שוין צייט זאָלסט שוין אָנהויבען ווערען אַ שטיקעל מענטש; אם ירצה השם, איבער דריי יאָהר ווערסט דו שוין בר־מצוה, צו הונדערט און צוואַנציג יאָהר, קחע־הע־הע!

מיט אַזעלכע זיסע ווערטער שיקט מיך דער טאַטע אַרויס אין חדר אַריין צום נייעם מלמד, צו רב חיים קאַטער. דאָס ערשטע מאָל הער איך פון מיין בייזען טאַטען אַזעלכע גוטע ווייכע ווערטער. און איך פערגעס אין איין מינוט אַלע זיינע רדיפות, מיט אַלע זיינע קללות, מיט אַלע זיינע פּעטש, גלייך ווי ס'איז גאָר נישט געווען אויף דער וועלט. איך זאָל מיך ניט שעמען, וואָלט איך איהם אַרומגעחאַפּט קושען. נאָר, חי־חי־חי — ווי אַזוי קושט מען אַ טאַטען?...

די מאַמע גיט מיר מיט אין חדר אַריין אַ גאַנצען עפּעל מיט צוויי גראָשען, און אויך דער דייטש שענקט מיר אַ פּאָר קאָפּיקעס מיט אַ קניפּ אין בעקעל, רעדט אויף זיין שפּראַך:

— היבשער קנאַבע! גוט, גוט!...

איך נעם די גמרא „ביצה" אונטער דער האַנד, איך טהו קושען די מזוזה און געה אין חדר אַריין, ווי אַ נייגעבאָרענער, מיט אַ ריין האַרץ, אַ גרינג האַרץ, מיט אַ לויטערען, קלאָרען קאָפּ, מיט נייע מחשבות, מיט פרישע, עהרליכע, פרומע געדאַנקען. די זון קוקט־אַראָפּ און גריסט צו מיר מיט איהרע וואַרעמע שטראַהלען. דאָס ווינטעלע פער'גנבה'ט זיך צו מיר אונטער אַ פּאה, די פויגעלעך פּישטשען: „טיף־טיף־טיף־טיף!"... עס הויבט מיך, עס טראָגט מיך אין דער לופטען, עס ווילט זיך מיר לויפען, שפּרינגען, טאַנ־

צען — אַך, ווי גוט, ווי זיס דאָס איז, אַז מע לעבט און מען איז איין עהרליכער, מען איז ניט קיין גנב, ניט קיין ליגנער!

איך קוועטש צו די גמרא צום האַרצען שטאַרק־שטאַרק, און לויף אין חדר אַריין געשמאַק־געשמאַק, און איך שווער ביי דער גמרא, אַז איך וועל קיינמאָל, קיינמאָל ניט זאַטשעפּען קיין פרעמדס, קיינמאָל, קיינמאָל נישט גנבה'נען, קיינמאָל, קיינמאָל ניט לייקע־נען, תמיד זיין איין עהרליכער, איין עהרליכער, איין עהרליכער...

ASOCIACIÓN RACIONALISTA ISRAELITA BUENOS AIRES

No 18